

УДК 327(438+477)«1918/1939»

**ПОЛЬСЬКА ПОЛІТИЧНА ДУМКА
ПРО «УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ» В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД.
НАРИС ПРОБЛЕМИ**

М. Маршал

*Вроцлавський університет
пл. Університетська 15, Вроцлав, Республіка Польща*

У статті досліджено стан польської політичної думки з «українського питання» у міжвоєнний період. Узагальнено основні концепції та підходи до вирішення «українського питання». Критично осмислено та підсумовано польську політичну думку з українського питання.

Ключові слова: політична думка, міжвоєнний період, українське питання, Друга Річ Посполита, міжнародний конфлікт.

Вирішення національного питання в Другій Речі Посполитій є одним із найскладніших завдань, на яке напштовхнулася молода польська держава. До найбільш непростих справ, без сумніву, належало «українське питання», яке мало складний політичний, суспільний, культурний і релігійний характер. Ставлення польської політичної еліти до найбільшої в той час національної меншини, яка сягала 15–16% від загальної кількості населення і яка заселяла 37,8% південно-східної частини держави, у тім числі територію Волині, Поділля, Підкарпаття, Східних Карпат та холмські і підляські землі, визначало напрям східної політики. Окрім цього, ставлення поляків до співвітчизників українців впливало на міжвоєнне муніципальне та адміністративне право. Також серед самих українців «українське питання» викликало багато політично-суспільно-культурних контроверсій, зумовлених історичними, а особливо релігійними передумовами. Зовнішнім проявом світоглядних відмінностей була умовна конфесійна лінія, яка пролягала вздовж так званого сокальського кордону (тобто австро-російського кордону до 1914 р.), де православні українці майже цілковито заселяли землі колишньої російської анексії, а українці греко-католики – землі австрійської анексії [1]. Крім релігійних відмінностей серед українців проявлялися також диспропорції на рівні національної свідомості, що мотивували їх відношення до політики, історії, мови і культури. Українські народофільські сили концентрувалися перед усім на території колишньої австрійської анексії, тобто Східної Галичини [2]. Усвідомлюючи свою національну ідентичність, галицькі українці дедалі частіше вдавалися до конспіраційної боротьби за незалежність з метою утворення власної держави. Націоналістично налаштовані політики хотіли створити незалежну Україну і не тільки на території Львівської області, але також на Волині та Поділлі. З цього приводу їх націоналістичні гасла і таємна діяльність була у конфлікті з цілісністю молодого польського державності. Польська політична і правова думка в міжвоєнний період, зрештою, не опрацювала однорідного стосунку до «українського питання». Серед багатьох поглядів і міркувань виділяють чотири концепції, проголошувані політиками і публіцистами, які мали вирішальний вплив на вирішення так званого українського питання. На першому плані можна поставити концепцію федералістську і прометеїзму, яка покликала на відновлення ягеллонської думки. Їхнім провідним архітектором був Юзеф Пілсудський [3] і його політичне

угруповання. Зазначимо, що федеративні погляди Пілсудського виникали з його антиросійської ідеологічної позиції. Архітектор незалежної польської держави ще з юних років був ворогом Росії, яку вважав смертельним ворогом Польщі. Переконавав, що Росія завжди буде імперіалістичною а незалежна Річ Посполита є перешкодою в її далекосяжних великодержавних планах. За Пілсудським, якщо російська імперія підкорить український елемент, то нападе на Польщу, тому необхідно було паралізувати сили Росії і відгородити від неї Україну [4]. На думку польського політика, Польща має намагатися відірвати Україну від російської влади, пропонуючи їй увійти до складу багатонаціональної і федераційної Річ Посполитої.

Крім маршала Пілсудського, до основних захисників федераційно-прометейської ідеї можна зачислити найважливіших політиків із соціалістичного крила: Тадеуша Голувка і Леона Васілевського, політиків, приналежних до Польського Сторонництва Людового [5], а також середовище віленських консерваторів, пов'язаних із публіцистами «Бунту молодих» та «Політики». Політики і публіцисти, які проголошували федеративну і прометейську ідеї, нерідко користалися фінансовою і організаційною підтримкою Експозитури II Відділу Генерального Штабу (з 1928 р. Головного Штабу) Польської армії, тобто розвідки, Міністерства внутрішніх справ і Міністерства закордонних справ. Як приклад можна навести контрольований Експозитурою II «Польсько-український бюлетень» публікований Влодзімежом Бончковським, редакторами якого були між іншим: Адольф Бохенський, Леон Васілевський, Станіслав Папроцький і Ян Станіслав Лось [6]. Цей нурт передбачав широку національну автономію українців шляхом надання їм доступу до освіти і державного управління, а також впливу на місцеві справи. Віленські консерватори навіть вірили в створення української держави, яка була б союзницею Польщі в боротьбі з СРСР [7]. Відповідно до програми, визначеної головним редактором журналу Влодзімежом Бончковським, головним завданням публіцистів «Бюлетеня...» було пропагування ідеї польсько-українського порозуміння в рамках багатокультурної Речі Посполитої. Редактори журналу закликали до зміни польської політики щодо українців. Влада мала заохочувати українців до лояльної співпраці за допомогою ліквідації будь-яких проявів дискримінації за національною ознакою, присутньої в політичному, економічному та соціальному житті. Александр Бохенський переконував, що найчастішою причиною неприязні українців до Польщі є відмова їм у публічних дебатах та польському законодавстві, а також уживання назви «українець», «український», якої українці наполегливо домогалися. Віленський консерватист наводив низку прикладів із Закону від 26 вересня 1922 р. про «принципи загального самоврядування, зокрема львівського, тернопільського і станіславівського воєводств» [8], також аналізував Закон від 31 липня 1924 р. про державну та офіційну мови, в якому слово «український» було послідовно замінюване словом «руський», а в дужках було подано: «русинський» [9, с. 108]. Крім того, за А. Бохенським, поляки бездумно принижували національну гідність найчисленнішої національної меншини в країні, що, як слушно передбачав, в майбутньому може призвести до міжнародної ворожнечі з далекосяжними наслідками. Яскравий приклад бездумної і короткозорі політики відносно українців він знайшов у одному з номерів дитячого журналу «Пломик». У журналі було так показано образ польсько-українських змагань, що це могло принизити національну гідність українців. Редактор «Бюлетеня...» не приховував критичного налаштування: «Українські війська розглядаються не інакше як здатні грабувати «бандити» чи «гайдамаки» і боягузи. Цю газетку читають в

школах українські діти, які мали батьків і братів, які загинули в цій війні. Важко було б знайти більш підлих людей, які б у такий спосіб знеохочували дітей до всього польського. Необхідно також пам'ятати, що діти дуже вразливі і травми отримані в цьому віці впливають на подальші роки» [9, с. 112]. А. Бохенський безпосередньо звертався до польського уряду про припинення всіх переслідувань і створення умов розвитку і гармонійного співіснування української меншини з іншими народами, які проживали в країні.

Зазначимо, що погляди Александра Бохенського і його редакційних колег із «Польсько-українського бюлетеню» спричинили багато контрверсій в середовищах, близьких до національних кіл і особливо прихильників Народової Демократії зі Станіславом Грабським і Єнджеєм Гертихом на чолі. У відповіді на численні скарги головний редактор Владислав Бончковський написав у 1935 р. програмний маніфест журналу під багатозначною назвою *Ми не українофіли*, в якому доводив, що позиція редакторів виникає з глибоких роздумів над польським національним інтересом. Для головного редактора українофільство було політичною програмою, розпочатою на Великій Наддніпрянській Україні в XIX ст. і була виразом асиміляції польської шляхти з козакофільством. В. Бончковський по-іншому розумів «українське питання»: «Я знаю, що Велику Польщу не побудуємо за допомогою політичної диверсії і розподілу за власною примхою конкретного внутрішнього ворога, не зведемо її матеріальною силою нашої адміністрації, поліції чи суспільної організації. Я знаю, що побудуємо Велику Польщу тільки за допомогою великих проєкцій великої політики внутрішньої та зовнішньої (...). Український елемент розглядаємо як свого союзника а його обмежений і здоровий розвиток, усвідомлюючи собі власний напрямок цілей і експансії, трактуємо як зріст нашої сили. І тому ми закликаємо: «Україна повинна бути вільною!» [10].

Друга концепція пов'язана з «українським питанням» – це концепція автономії українських земель, яку проголошували соціалісти Мечислав Недзьялковський, Гадеуш Головка, Адам Скварчинський а також воеводи: волинський – Станіслав Сроковський і львівський – Пйотр Дунін-Борковський. Цей напрям промував ідею широкої автономії в межах польської держави для українського суспільства. Влада автономії може здійснювати юрисдикцію щодо освіти, економіки, соціального забезпечення, питання охорони здоров'я, зв'язку а також внутрішнього порядку і безпеки на своїй території. Згідно з соціалістами, жителі автономних округів мали всі права, включно з виборчим правом до Сейму. За прикладом автономії Сілезії мав бути створений Національний Сейм (Сейм Крайовий) з вибраною виконавчою владою у вигляді Національної Ради. Автономна влада Східної Галичини могла приймати рішення з усіх питань місцевого значення. Виразом автономічних тенденцій, проголошуваних Польською Соціалістичною Партією, було прийняття в вересні 1922 р. закону про принципи загального воеводського самоврядування, зокрема, львівського, тернопільського і станіславівського воеводств [11]. Прихильники автономії також передбачали заснування українського університету і однакове ставлення до української і польської мов. Крім того, пілсудчики під керівництвом Адама Скварчинського вважали Східну Галичину свого роду «П'ємонт» національно-культурного українського відродження». До Польщі мали належати місця стратегічного значення – Львів і нафтовий басейн у Бориславі як промисловий центр, натомість іншим територіям варто запевнити широку автономію. У перші роки функціонування польської держави пілсудчики відхиляли будь-які інкорпоративні спроби Східної Галичини і сподівалися на реалізацію федералістичних концепцій.

Зазначимо, що крім пілсудчиків подібну програму автономії Східної Галичини декларували ліві народники, тобто Польське Сторонництво Людове «Визволене». Політики цього угруповання, поширюючи «ягеллонську ідею», виражали сподівання на урегулювання «українського питання» в дусі взаємного порозуміння і приязні. У 1924 р. створено партійний документ під назвою *Основні постанови для Східних Земель*, в якому народники виступали в підтримку українців і їх прав.

Серед польських поборників автономії польських східних воєводств можна виділити також двох державних урядовців, а саме – волинського воєводу (1923–1924) Станіслава Сроковського і львівського воєводу (1927–1928) Пйотра Дуніна Борковського. Обидва політики переконували центральні влади у Варшаві, що варто витворити в українців у Польщі особливий стан свідомості, який би відрізняв їх від українців, які проживають в Українській Радянській Соціалістичній Республіці Рад. П. Дунін-Борковський навіть виступав за скасуванням воєводств у Східній Галичині, за з'єднанням з любельським воєводством автономною територіальною одиницею, де б домінувала національна політика, що ґрунтується на повазі до культурної, освітньої та релігійної автономії українців.

Певним доповненням концепції пілсудчиків була програма державної асиміляції між іншим Славоміра Червінського і Януша Єнджеєвіча. На думку цих політиків, пов'язаних із Юзефом Пілсудським, Польща була країною багатьох національностей. Річ Посполита, в якій можуть співіснувати поляки, українці, білоруси, литовці, німці, євреї та інші національності. Взаєморозумінню мала допомогти державна освіта, яка була заснована на ідеї створення однієї сильної і єдиної держави. Поширювачі державної ідеї відходили від націоналістичних лозунгів виголошуваних Романом Дмоховським і його радикальними ідеологічними учнями. Вони стверджували, що розвиток самоврядування може призвести до асимілювання Речі Посполитої українською меншиною. Зазначимо, що прихильники таких поглядів після травневого перевороту в 1926 р. уже не вірили в автономію українців, тільки в можливість «націоналізації» і включення їх у державну політику. Тому основну роль в державній асиміляції мало б відіграти самоврядування, яке мало би бути школою ведення політики. У цьому таборі також з'явилися заклики до сприяння розвитку польсько-українським коопераціям і підприємствам. Крім того, прихильники урядового угруповання шанували польсько-українське порозуміння вбачали в регіональній політиці, яка полягала в тому, що кожен регіон Польщі має окрему економічну, соціальну і національну специфіку, що впливало на ведення окремої політики на центральному рівні [12]. Прикладом політики, заснованої на державній асиміляції, слугує «волинський експеримент» волинського воєводи, пілсудчика Генрика Юзевського, що полягав на проголошенні незалежної України зі столицею в Києві, з одночасним обмеженням української політики на Волині. На його думку, поляки та українці мають багато спільних рис, у тому числі мову, тому варто звертатися до спільної традиції Річ Посполитої Обох Народів як прикладу багатокультурної держави, яка поважає спільні традиції і культуру. Волинський воєвода намагався зліквідувати українські комуністичні й націоналістичні впливи ціною підтримки угруповань лояльних до польського уряду, таких як Волинське українське об'єднання, провідні політики якого були солдатами Семена Петлюри [13]. Підкреслимо, що послідовники Пілсудського вбачали у «волинській програмі» продовження союзу 1920 р., що своєю чергою не відповідало українцям, які дивилися з неприязню на націоналістичну діяльність польського воєводи. Як наслідок, поляки не хотіли, щоб Річ Посполита допомагала українцям дбати про їх відмінність,

натомість українці хотіли вести власну політику, незалежну від волі польського державного урядовця. Зовсім іншу концепцію політики польської держави по відношенню до українців проголосила Народова Демократія в програмі національної асиміляції. До основних поширювачів цієї ідеї зачисляють головного ідеолога польського націоналізму Романа Дмовського, який негативно оцінював масовість українського народу. Він виражав переконання, що польська держава має великий народотворчий потенціал для того, щоб засимілювати українців і їх сполонізувати. Р. Дмовський термін «Україна» використовував тільки у вузькому значенні, тобто – київської, полтавської та чернігівської земель [14]. І тільки в тридцятих роках архітектор польської національної ідеї помітив українські землі в південно-східній території Речі Посполитої. До здобуття Польщею незалежності і під час обряд конгресу в Версалі Р. Дмовський підкреслював, що ніколи не було української держави, а проекти її утворення називав фікцією, яка мала служити німецьким інтересам. Негування Р. Дмовським самостійницьких аспірацій українців стало причиною ідеологічного спору між ним і Юзефом Пілсудським. Р. Дмовський не хотів багатонаціональної і багатоконфесійної Польщі, прагнув сильної Польщі, заснованої на одному польському народі. Порівняно з федеративними концепціями пілсудчиків засновник Народової Демократії не пропонував східним меншинам автономії, а навіть самоврядування [15]. Зазначимо, що в незалежній Речі Посполитій Р. Дмовський ще більше радикалізував свою настанову в українському питанні. Хоча він визнавав, що частина «русських земель» увійшла в межі незалежної держави і проживають на них русини разом із поляками, але це не означає апробації для їх свободи у визначенні незалежності, навпаки, як і раніше переконував в необхідності сполонізувати український народ [16]. До кінця своїх днів Р. Дмовський не змінив своїх поглядів щодо українців і українського питання в Річ Посполитій. Можна навіть ствердити, що його переконання ще більше загострилися. У тридцять роки двадцятого сторіччя він поширював тезу про німецько-українську змову, про австрійську інтригу і масонські сили, закладені в українцях [17].

У подібному до тону Романа Дмовського, виражали свої погляди Станіслав Грабський та Йоахім Бартосевич. Ендецькі політики, щоправда, визнавали національну суб'єктність «русинів» (українців), але відмовляли у праві на державність. Вони пропагували примусову полонізацію населення Східної Галичини, зокрема шляхом поширення латинського алфавіту, введення обмежень для греко-католицької церкви, спольщення українських прізвищ і зміни в польській правовій та політичній термінології «українець», «український» на «русин», «русський». Крім того, вони розглядали східні воєводства як польські колонії і домагалися колонізації цих земель спочатку колишніми військовими з польсько-більшовицької війни, а потім переселенцями з центральної Польщі. Згідно з ендеками, національний характер держави можна досягти шляхом введення офіційної польської мови до шкіл. Українська меншина мала отримати право відкривати власні школи і заклади культури, але за власний рахунок [18].

Варто звернути увагу на той факт, що крім політиків Народової Демократії, програму національної асиміляції проголошували також прибічники Польського Християнсько-Демократичного Сторонництва і Польського Сторонництва Людового «П'яст» [19]. Польська хадеція пропонувала так звану «м'яку асиміляцію», яка полягала на фаворизуванні поляків під час призначення державних посадовців у східних воєводствах, а також пропагуванні колонізації польських поселенців. Натомість селянська партія Вінцента Вітоса виступала за збільшення земельної

частки для поляків за рахунок українського населення, а також була проти розвитку української освіти.

Зазначимо, що програма національної асиміляції, проголошена польськими партіями, не принесла очікуваних результатів. Як слушно зазначив сучасний історик Анджей Хойновський, програма Народової Демократії була заснована на двох хибних припущеннях: переконанні у привабливості і силі асиміляції польської культури та впевненості у слабкості національних рухів слов'янських меншин, що проживають в Польщі [20].

Підсумовуючи польську політичну думку про «українське питання» в Другій Речі Посполитій, необхідно підкреслити факт, що вона не створила комплексної програми вирішення національних конфліктів у районі східного кордону. Представники польської політичної еліти не помічали, або не хотіли помічати факту пробудження національної свідомості українців, що, своєю чергою, стало причиною етнічного і соціального напруження. Крім того, польські політики плекаючи свою незалежність (неодноразово посилаючись на національні лозунги) здавалося б, ігнорували той факт, що під їх боком прокидається народ із власними державницькими аспіраціями. Польська політична думка також не знайшла рецепт на зростаючий в Східній Галичині політичний екстремізм, мотивований націоналістичною ідеологією. На терористичну діяльність українських націоналістів польська держава відповідала державним терором, що, відповідно, розкручувало спіраль ненависті між двома слов'янськими народами. Міжвоєнний період у польсько-українських відносинах став важливою лекцією історії, з якої поляки й українці повинні зробити відповідні висновки.

Список використаної літератури

1. *Chojnowski A.* Концепcje polityki narodowościowej rządów polskich w latach 1921–1939 [Концепції національної політики польських урядів у роки 1921–1939] / A. Chojnowski. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1979. – С. 7–8.
2. Термін «Східна Галичина», хоча характеризувала його неоднозначність, як і термін «Волинь», використовували досить часто в період функціонування Другої Речі Посполитої і поляки, і українці. Назва «Східна Галичина» стосується території, яка з 1772 по 1918 рр. підлягала австрійській анексії. Цей термін може розглядатися як географічний, що охоплює східні повіти так званого коронного краю Австрійської імперії або термін політичний, вигаданий на потреби реалізації проекту створення окремої територіальної одиниці в Габсбурзькій монархії як автономної території в рамках Другої Речі Посполитої. Загалом прийнято, що в складі Східної Галичини знаходилися повіти підлегли від 1850 р. юрисдикції суду III інстанції (Oberlandesgericht) у Львові. Українське населення на цьому обширі становило переважну більшість, хоча в західній частині Східної Галичини був, наприклад, бжозовський повіт із домінуючим польським елементом. Територія Східної Галичини мала характер етнічного пограниччя. У період функціонування Другої Речі Посполитої, тобто під час фактичного перейняття зверхності над спірною польсько-українською територією, термін Східна Галичина в офіційній номенклатурі був замінений терміном Східна Малопольща, який мав указувати на зв'язок перейнятих земель з іншою частиною Речі Посполитої. З географічного чи адміністративного погляду термін Східна Малопольща не був тотожним із терміном Східна Галичина. Останній термін пропагований в 1919–1920 рр. охоплював територію трьох воєводств – львівського, станіславівського і тернопільського – на заході далеко виходило за межі повноважень австрійських судових органів. У наукових працях чи публіцистичних

- роботах використовувалися менш конфронтаційні терміни, такі як «Червенська земля», «південно-східні воєводства» (до групи південних воєводств, окрім львівського, станіславівського і тернопільського зачисляли також краківське воєводство), «південний схід Речі Посполитої». Відмінне значення термінові Східна Галичина (Галичина) надавала українська сторона. Українці вважали, що ця назва належить до етнічних українських земель, тобто в більшості (понад 50%) населених українським (україномовним) населенням. Згодом для визначення цієї території почали застосовувати термін Західноукраїнські землі. Див.: *Hryciuk G. Przemiany narodowościowe i ludnościowe w Galicji Wschodniej i na Wołyniu w latach 1931–1948 [Етнічні та демографічні трансформації в Східній Галичині і Волині в 1931–1948 роках] / G. Hryciuk. – Toruń, 2008. – С. 25–28.* Ян Станіслав Лось у своїх працях зазвичай використовував термін Східна Галичина. У публіцистиці він також послуговувався терміном «Червенська земля». В офіційному листуванні назва Східна Галичина інколи використовується поперемінно з назвою Східна Малопольща, хоча, очевидно, останній термін не особливо припав йому до душі. Граф був прив'язаний, що знайшло своє відображення в усіх працях, до назви «Червона Русь» (застосовували як синонім терміна «Кармазинова Русь») та назви «Подністров'я».
3. *Maciejewski M. Federacyjne koncepcje piłsudczyków u zarania Drugiej Rzeczypospolitej [Федеративні концепції пілсудчиків на початку Другої Річ Посполитої], [в:] Na szlakach niepodległej. Polska myśl polityczna i prawna 1918–1939 [На дорогах незалежності. Польська політична і правова думка 1918–1939]; під ред. M. Marszała i M. Sadowskiego / M. Maciejewski. – Wrocław, 2009. – С. 139–158; того ж Europa środkowo-wschodnia w poglądach Józefa Piłsudskiego po I wojnie światowej [Центрально-східна Європа в поглядах Юзефа Пілсудського після Першої світової війни], «Wrocławsko-Lwowski Zeszyty Prawnicze»; під ред. A. Wojko i M. Marszała. – Lwów, 2011. – С. 198–223.*
  4. *Friszke A. O kształt niepodległej [Про форму незалежності] / A. Friszke. – Warszawa, 1989. – С. 70.*
  5. *Jachymek J. Myśl polityczna Polskiego Stronnictwa Ludowego «Wyzwolenie» 1918–1931 [Політична думка Польського Сторонництва Людового «Визволене» 1918–1931] / J. Jachymek. – Lublin, 1982. – С. 180.*
  6. *Chojnowski A. Koncepcje polityki narodowościowej rządów polskich w latach 1921–1939 [Концепції національної політики польських урядів у роки 1921–1939] / A. Chojnowski. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1979. – С. 193.*
  7. *Mich W. Problem mniejszości narodowych w myśli politycznej Polskiego Ruchu Konserwatywnego (1918–1939) [Проблема національних меншин в політичній думці Польського Консервативного Руху (1918–1939)] [w:] Mniejszości narodowe w polskiej myśli politycznej XX wieku [Національні меншини в польській політичній думці XX століття] / W. Mich. – Lublin, 1992. – С. 92–93.*
  8. *Torzecki R. Kwestia ukraińska w Polsce w latach 1923–1929 [Українське питання в Польщі в 1923–1929 роках] / R. Torzecki. – Kraków, 1989. – С. 14.*
  9. *Bocheński A. Problem polityczny Ziemi Czerwińskiej [Політична проблема Червенської Землі], [в:] «Problem polsko-ukraiński w Ziemi Czerwińskiej» [Польсько-українська проблема в Червінській Землі] pod. red. A. Bocheńskiego, St. Łosia, W. Wączkowskiego / A. Bocheński. – Warszawa, 1938. – С. 108.*
  10. *Nie jesteśmy Ukrainofilami. Polska myśl polityczna wobec Ukraińców i Ukrainy. Antologia tekstów [Ми не українофіли. Польська політична думка про українців і Україну. Антологія текстів]; pod. red. P. Kowala, J. Ołdakowskiego i M. Zuchniak. – Wrocław, 2008. – С. 144.*

11. Ustawa o zasadach powszechnego samorządu wojewódzkiego, a w szczególności województwa lwowskiego, tarnopolskiego i stanisławowskiego [Закон про принципи загального воєводського самоврядування, зокрема львівського, тернопільського і станіславського воєводств], [w:] *Postanie II Rzeczypospolitej. Wybór dokumentów 1866–1925* [Створення II Річ Посполитої. Вибрані документи]; red. H. Janowska, T. Jędruszczak. – Warszawa, 1981. – С. 689–693.
12. *Faryś J. Piłsudski i piłsudczycy. Z dziejów koncepcji obozu polityczno-ustrojowego (1918–1939)* [Пілсудський і пілсудчики. З історії концепції політично-урядового табору (1918–1939)] / J. Faryś. – Szczecin, 1991. – С. 97.
13. *Kusz P. Jan Stanisław Łoś wobec kwestii ukraińskiej. Analiza myśli społeczno-politycznej* [Ян Станіслав Лось щодо українського питання. Аналіз суспільно-політичної думки] / P. Kusz. – Lublin, 2010. – С. 31.
14. *R. Niemcy, Rosja i kwestia polska* [Німеччина, Росія і польське питання] / R. Dmowski. – Warszawa, 1991. – S. 33–34.
15. *Kawalec K. Spadkobiercy niepokornych. Dzieje polskiej myśli politycznej 1918–1939* [Спадкоємці нескорених. Історія польської політичної думки 1918–1939] / K. Kawalec. – Wrocław, 2000. – С. 33.
16. *Wysocki R. Akceptacja czy negacja? Kwestia ukraińska w poglądach Romana Dmowskiego* [Прийняття чи відмова? Українське питання в поглядах Романа Дмовського], [w:] *Roman Dmowski i jego współpracownicy* [Роман Дмовський і його співпрацівники]; pod. red. M. Białokura, M. Patelskiego i A. Szczepaniaka / R. Wysocki. – Toruń, 2008 – С. 442–443.
17. *Dmowski R. Świat powojenny i Polska* [Післявоєнний світ і Польща] / R. Dmowski. – Wrocław, 1999. – С. 78.
18. *Chojnowski A. Koncepcje polityki narodowościowej rządów polskich w latach 1921–1939* [Концепції національної політики польських урядів у роки 1921–1939] / A. Chojnowski. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1979. – С. 21.
19. *Kusz P. Jan Stanisław Łoś wobec kwestii ukraińskiej. Analiza myśli społeczno-politycznej* [Ян Станіслав Лось щодо українського питання. Аналіз суспільно-політичної думки] / P. Kusz. – Lublin, 2010. – С. 32–35.
20. *Chojnowski A. Koncepcje polityki narodowościowej rządów polskich w latach 1921–1939* [Концепції національної політики польських урядів у роки 1921–1939] / A. Chojnowski. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1979. – С. 21.

**ПОЛЬСКАЯ ПОЛИТИЧЕСКАЯ МЫСЛЬ
ОБ «УКРАИНСКОМ ВОПРОСЕ» В МЕЖВОЕННЫЙ ПЕРИОД.
ОЧЕРК ПРОБЛЕМЫ**

М. Маршал

*Вроцлавский университет
пл. Университетская 15, Вроцлав, Республика Польша*

В статье исследовано состояние польской политической мысли об «украинском вопросе» в межвоенный период. Обобщены основные концепции и подходы к решению «украинского вопроса». Критически осмыслена и обобщена политическая мысль по «украинскому вопросу».

Ключевые слова: политическая мысль, Вторая Речь Посполитая, межвоенный период, украинский вопрос, межнациональные конфликты.

**POLISH POLITICAL THOUGHT ON «THE UKRAINIAN ISSUE»
IN THE INTER-WAR PERIOD**

M. Marshal

Wroclaw University

Universytetska square 15, Wroclaw, Poland

The article deals with the state of Polish political thought concerning «the Ukrainian issue» in the inter-war period. Basic concepts and approaches to «the Ukrainian issue» solution are generalized. The author makes a critical analysis of the Polish political thought on the above issue.

Key words: political thought, inter-war period, Ukrainian issue, Rich Pospolyta II, international conflict.

*Стаття: надійшла до редакції 01.10.2012
прийнята до друку 09.11.2012*